

פרשת זיקרא

ענוה - הקדמה לתורה

משיחת י"ט כסלו תשמ"ג

ז' באדר הוא יום-הולדתו ויום-השנה לפטירתו של משה רבנו.

"משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע".

שואלים על כך: מה פשר ההדגשה על משה, ומה פשר ההדגשה על הר סיני? תקציר ההסברים שניתנו לכך הוא: כהקדמה לקבלת התורה, צריך אדם להיות במצב דומה למצבו של משה.

במה התייחד משה? משה היה "עניו... מכל האדם אשר על-פני האדמה".

כשעולה בדעתו של יהודי לומר דבר שלילי על יהודי אחר, יש לומר לו: משה היה "עניו מכל האדם אשר על-פני האדמה"! אותו יהודי שבדעתך לומר עליו דברים קשים - התורה, שהיא "תורת אמת", מספרת שמשה היה עניו כלפיו! זוהי ההקדמה לקבלת התורה.

כיצד תוכל להתקיים הבקשה "פתח לבי בתורתך"? כאשר ישנה ההקדמה לכך: "ונפשי כעפר לכל תהיה". לא "ונפשי כעפר תהיה" סתם, אלא "ונפשי כעפר לכל תהיה".

כשיהודי רואה יהודי אחר, ונראה לו שהוא מוצא באותו יהודי חיסרון, ואפילו כשיש לו ראיות מוכחות לחיסרון זה, הוא עלול לומר: עלי לקיים את המצווה "הוכח תוכיח את עמיתך"! אומנם בשולחן-ערוך נאמר שהתוכחה צריכה להיאמר "בינו לבין עצמו", בפרטיות, ורק אם הדבר נעשה כמה פעמים, וללא הועיל, והמוכיח בטוח שהחיסרון אינו בתוכחה אלא במקבל התוכחה - רק במקרה זה ניתן להוכיח ברבים; אבל סדר הדברים אצלו עלול להיות אחרת: אם רק נדמה לו שיש באותו יהודי חיסרון, ושהוא זקוק לתוכחה - בטוח הוא שאין "מוכיח" מתאים יותר ממנו! הוא אינו ממתין להזדמנות לתוכחה פרטית; הוא מוכיח את אותו אדם ברבים, וטוען שזוהי הלכה בתורה - כאילו שההלכה קובעת שקיימת חובה להתבטא במלים קשות אלו על ציבור של יהודים!

מניין נובעת התנהגות שכזו? כשאדם רוצה שיתקיים בו "פתח לבי בתורתך", תורתו של הקב"ה - עליו לכל לראש לקיים את הכתוב "ונפשי כעפר", וגם בכך לא די, אלא עליו לקיים "ונפשי כעפר לכל תהיה".

זוהי סיבת ההדגשה על כך שהתורה ניתנה למשה: משה אמר על עצמו "ונחננו מה", כלומר שלא ראה את עצמו כמציאות עצמאית. למי הוא אמר זאת? לאותם יהודים שהיה עליו להטיף להם מוסר! זו היתה ההקדמה לכך: "ונחננו מה" - הוא כשלעצמו חסר חשיבות. רק אז יכול הוא להטיף מוסר. גם בשעת הטפת המוסר היה משה עניו; ענוותו לא היתה מוגבלת למצבים או לזמנים מסויימים, שכן נאמר "משה אמת", ואמת אינה סובלת שינויים.

זוהי גם משמעותו של המקום שבו ניתנה התורה.

איזה מקום נבחר לנתינת התורה? הר סיני. חז"ל מסבירים, שהר סיני זכה לכך משום שהיה הנמוך מכל ההרים.

אדם שהוא אכן חסר חשיבות, אינו "הר", אלא בקעה או שפלה. אין כל חידוש בכך שהוא נמוך.

הר סיני היה הר, כלומר שהיתה לו חשיבות, ועם זאת היה הנמוך מכל ההרים, כלומר שהיה עניו. לכן זכה הר סיני שעליו ניתנה התורה.

פרשת זיקרא

עם התורה ניתן גם כוח, "אין עוז אלא תורה". כשאדם רוצה ללמוד באמת את הלכות התורה, הלכות המבטאות את רצונו של הקב"ה - הרי מכיוון שהקב"ה אינו סובל אפילו מידה זעומה של גאווה, ניתן לאדם הכוח להיות, כביכול, כמי שאינו קיים במציאות. במצב כזה, לומד התורה הוא אומנם "הר", אבל הוא ההר "הנמוך מכל ההרים".

אין די בכך שאדם יהיה עניו כשהוא לעצמו, אבל כשאחרים רואים אותו כגדול, הוא עונה "אמן, כן יהי רצון" ... הדבר צריך להיות ניכר לעיני הרואים, שמדובר ב"הר" הנמוך מכל ההרים, "כעפר לכל תהיה". על "הר" זה ניתנת התורה.

כאן המקום להסביר נושא נוסף: כיצד ניתן לדרוש מאדם לראות את עצמו כחסר חשיבות, "ונפשי כעפר לכל תהיה"? כיצד יכול היה משה להיות "עניו... מכל האדם אשר על-פני האדמה"? הרי משה עצמו ידע שהוא "קיבל תורה מסיני", ואילו "האדם אשר על-פני האדמה" הם תלמידיו ותלמידי-תלמידיו בלבד, "מסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים", עד "אנשי כנסת הגדולה"! התשובה לכך היא: עיקרה וגדולתה של התורה הם בקיום המצוות בפועל, בקיום ההלכות שנאמרו בתורה בעולם הזה, בעולם הגשמי.

כך נוכל להבין את ענוותו של משה: כשמשה רבינו מניח תפילין, ניתן לשאול: מהו החידוש בכך? הרי הוא שמע מהקב"ה בעצמו שיש להניח תפילין, עם כל הפרטים שבדבר; מהו החידוש בכך שהוא מקיים זאת?! אבל כשיהודי פשוט שבפשוטים, שהוא רעב ללחם, "בנפשו יביא לחמו", ועם זאת הוא אינו מעלה על דעתו לצאת לעמול כדי להביא את לחמו לפני הנחת התפילין בברכה, ואף הנחת שני זוגות תפילין, עם כל הדברים הקשורים בכך - זוהי הנחת תפילין בתפארתה! ולכן, כשמשה רבנו אומר שהוא חש ענווה כלפי אותו פשוט שבפשוטים - אין כל פלא בכך!

